

Gran.

Picea abies

Namnets betydelse

Picea från fornlatinets *pix* som betyder beck, tjära. *Abies*, alltid levande, syftar på barren som är ständigt gröna. Tillhör tallfamiljen (*Pinaceae*), släkten *Picea*, arten *abies*.

Hur du känner igen granen

Granen har nållika blad, barr och skilda hon- och hankottar på samma träd.

Släktet *Picea* känns igen på trappformade utskott (saknas hos släktet ädelgranar (*Abies*) som de ensamma barren växer ut ifrån. Det gör att smågrenar känns skrovliga efter att barren har fallit av.

Barr är oskaftade, fyrkantiga och 1–2,5 cm långa, mörkgröna runt om, skarpspetsade samt framåtriktade.

Barken är rostbrun och jämn, som äldre mera gråaktig och uppsprucken i små runda plattor.

Granens honblommor är uppåtriktade och vackert röda. Efter befruktningen böjer de av och utvecklas till först violetta, gröna och slutligen bruna, hängande kottar som faller av hela.

Granen har normalt en genomgående rak stam, med regelbundna årsvisa grenvarv som bildar en konformad krona. Små-

Mogen kotte.

Kottefjäll.

grenar kan även förekomma mellan grenvarven. Granen är den vanligaste arten av skogsbildande träd i Sverige.

Granens betydelse

Några udda grantyper med egna benämningar förekommer: Mattgran, är krypande med rotsläande grenar och finns vid kusten och i fjällen. Bords- eller paraplygran, saknar topp. Kamgran, har kamlikt hängande smågrenar. Ormgran, har långa smala grenar utan sidogrenar. Stavagran kallas små, smala och senvuxna gammelgranar som är smidiga och mycket starka.

Skaften till båtshakarna som flottarna använde gjordes av utvalda stavagranar. Flottares riskfyllda liv kunde hänga på skaftets hållbarhet.

Många sällsynta och utrotningshotade svampar och lavar, som brandticka, lappticka och långskägg, har gran som värdväxt. Mindre korsnäbb lever på granfrö. Den bygger sitt lavklädda bo i en gran och lägger ägg redan i februari.

Old Rasmus, på Sonfjället, är Europas äldsta träd med sina 9 500 år. Andra granar som också är riktigt gamla, mellan 5 650–9 500 år, är Old Tjikko, på Fulu-fjället, Old Pompe på Getryggen samt Old Molly på Åreskutan.

Granbarkborre.

Old Rasmus, Europas äldsta gran. Illustration Avalana Levemark.